

Noin kymmenen askelta

MEDIAVANHEMMUUTEEN

VANHEMMAT LAPSEN SAATTAJINA MEDIOIDEN MAAILMASSA

Materiaali on tarkoitettu alle 8-vuotiaiden lasten mediakasvatukseen, mutta se on sovellettavissa vanhemmillekin lapsille.

Materiaali on suunnattu lasten kasvattajille ja vanhemmille. Materiaalin tekemisessä olemme huomioineet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, esi- ja perusopetussuunnitelman perusteet ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet.

Materiaalit toimivat sekä kokonaisuutena että yksittäin. Kunkin materiaalin askeleita voi toteuttaa numerojärjestyksessä tai niistä voi valita omalle lapsiryhmälle sopivat osat. Askeleiden avulla kasvattaja voi myös lisätä omaa mediakasvatustietouttaan. Materiaalissa on avattu miksi kyseinen asia, työtapo tai näkökulma on merkityksellinen mediakasvatuksessa. Lisää tietoa kyseisestä aiheesta löytyy kirjasta Mediameikka! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla.

Vanhemmilla on tärkeä rooli lapsen mediakasvatuksessa. Lapset ovat nopeita ja näppäriä oppimaan uusia asioita, niin myös erilaisten medioiden käyttöä. Lapsi tarvitsee kuitenkin vielä aikuisen ohjausta ja apua, läsnäoloa sekä kiinnostusta median käytössä. Vanhemmat ovat lapsille myös esimerkkejä ja käyttäytymismallien antajia. Aikuisen kannattaa pohtia omaa mediatietoisuuttaan ja yrittää pysyä kärryillä myös lastensa mediatodellisuudesta. Tällainen pohdinta lisää valveutuneisuutta mediaa kohtaan ja auttaa vanhempia toimimaan tietoisemmin lapsensa mediakasvattajina.

Onkin tärkeää nauttia koko perheellä yhdessä median tuomasta ilosta ja hyödyistä, mutta luoda myös tarvittavia sääntöjä, sopimuksia ja tottumuksia. Kodin antama aktiivinen, kyseenalaistava, valikoiva ja rakentava malli suojelee lasta median haitallisilta vaikutuksilta ja ohjaa lasta samalla myönteiseen, aktiiviseen, tiedostavaan ja valveutuneeseen median käyttöön. Seuraavat askeleet helpottavat vanhemman haasteellista mediamatkaa yhdessä lapsen kanssa. Askeleet pyrkivät antamaan tietoa, linkkejä ja vinkkejä yhdessä toimimiseen median parissa. Askeleiden antia voi käyttää apuna myös keskusteluissa lapsen eri kasvattajien kanssa.

1. Vanhemman mediatietoisuus ja valveutuneisuus

Lapsesi on syntynyt aivan erilaiseen mediamaailmaan kuin sinä aikanaan. Muistele omaa lapsuuttasi ja medioiden osuutta tuolloin. Minkälainen on oma mediahistoriasi? Kerro myös lapsellesi, mitä medioita seurasit ollessasi lapsi ja minkälaisia sisältöjä niissä oli. Pohdi myös nykyistä suhdettasi mediaan. Mitä medioita seuraat tai käytät ja miksi? Seuraa eri medioista tulevaa materiaalia ”jälkikasvun silmin.” Eli tiedosta, mitä hyöty-haittavaikutuksia materiaalin näkemisestä on omalle lapsellesi. Huomaa, että aikuisen malli mediankäytöstä vaikuttaa tai heijastuu lapseen.

- On hyvä pohtia myös medioiden taustarakenteita. Miksi tiettyjä sisältöjä luodaan ja mihin niillä pyritään? Miten esimerkiksi mainokset toimivat ja vaikuttavat? Lisäksi kannattaa pohtia koko mediakoneistoa. TV-ohjelmien ja elokuvien oheisteollisuuteena markkinoille sysätään leluja, erilaisia tuotteita ja materiaaleja. Miten suhtaudut niihin?

Tällaiset pohdinnat lisäävät tietoisuuttasi ja valveutuneisuuttasi mediaa kohtaan ja auttavat sinua toimimaan lapsesi mediakasvattajana.

Tietoa mediakasvatuksesta ja vanhemman roolista mediakasvattajana löydät esimerkiksi osoitteista: www.yle.fi/opinportti/mediakompassi, www.yle.fi/opinportti/kortit/mediajame/jakso5, www.hiiripiiri.fi

2. Lapsen mediatodellisuus

Lapsen mediankäytön kartoitus auttaa vanhempaa toimimaan lapsen hyödyksi ja suuntaamaan lapsen mediankäyttöä toivottuun suuntaan. Tutustu lapsesi mediatodellisuuteen. Mitä medioita lapsesi seuraa tai käyttää kotona, päivähoidossa, koulussa, kotimatkoilla, harrastuksissa tai kavereilla? Kuinka paljon lapsellasi kuluu aikaa median parissa päivittäin? Kartoita lapsesi mediankäytön taitoja: miten hän selviää tietokoneen kanssa, miten käyttää nettiä, mitä hän ymmärtää mainoksista, tv-ohjelmista tai videoista, miten hän katselee ja ymmärtää kuvaa, miten käyttää kännykkää? Tutustu lapsesi suosikkipeleihin ja tv-ohjelmien sisältöihin. Minkälaisilla nettisivuilla lapsesi vierailee?

3. Median haittavaikutukset

Lapset ovat erilaisia ja eri mediat vaikuttavat lapsiin eri tavoin. Lapsen vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten ja tietävät, minkälainen materiaali sopii omalle lapselle parhaiten. Joskus lapsen levottomasta käytöksestä ja painajaisista voi tehdä tulkintoja siitä, miten jokin ohjelma on lapseen vaikuttanut. Esimerkiksi televisio-ohjelmat ja elokuvat vaikuttavat voimakkaasti tunteisiin. Toistuva väkivallan näkeminen turruttaa lapsen tunne-elämää ja hän kaipaa aina vain voimakkaampia ärsykeitä. Tosi elämässäkään ei mikään enää tunnu oikein miltään. Uutisten ja printtimedian välityksellä kotiin tulee rakaa aineistoa, esimerkiksi sotakuvia, kuvia luonnonkatastrofeista, terroristihyökkäyksistä ja nälänhädästä. Tällainen aineisto voi olla lapselle sopimatonta ja aiheuttaa turhaa huolta ja hätää lapselle. Lasta täytyykin suojella haitalliselta ainekselta. Väkipalsta ja seksi eivät ole lapselle sopivaa tarjontaa. Lapsi ei osaa myöskään käsitellä eikä sanallistaa kaikkea näkemäänsä ja kokemaansa, hän ei ymmärrä välttämättä asioiden mittasuhteita, kaikkia syy- ja seuraussuhteita eikä sepitteellisyyttä. Yksi lääke median haittavaikutuksia vastaan on median monipuolinen käyttö. Median kohtuullinen käyttö ja valinnanvara (tv:n katselun voi korvata vaikka kuvakirjalla) pienentää riskejä ja haittavaikutuksia

Muistakaa noudattaa elokuvien ikärajoja ja suosituksia. Elokuvien ja videoiden ikäraajat ovat sitovia ja niiden on tarkoitus suojella lapsia. Lisätietoja www.vet.fi

Pelien ikäraajat ovat suosituksia paitsi K18, joka on aina sitova ja sen rikkojalle voidaan tuomita rangaistus. Niiden rajoissa on hyvä pysytellä, sillä suositukset perustuvat pelien haitallisuuteen, eikä niiden tekniseen vaikeuteen. Lisätietoja www.pegi.info ja www.vet.fi.

Lapsen kanssa on hyvä keskustella netti- ja kännykkäetiketistä ja netin vaaroista. Lapset rekisteröityvät vanhempien kanssa yhdessä sivustoille. Tärkeää on, että omia tietoja kuten omaa nimeä, osoitetta, puhelinnumeroa, sähköpostiosoitetta tai kuvia ei luovuteta Internet-sivustoille ilman vanhempien lupaa. Perehdytä lapsesi kännykkä- ja nettietikettiin. Lisätietoja: www.mll.fi -> tukea vanhemmille -> lapset ja media -> viisaasti verkossa.

Koneisiin on mahdollista asentaa selainasetuksia ja suojausohjelmia haitallisen materiaalin varalta. (esim. Norman Virus Control, Norton Internet Security tai F-Secure Internet Security 2006.)

Tietoa löytyy: www.pelastakaalapset.fi/nettivihje, www.mll.fi (Mannerheimin lastensuojeluliitto: Viisasti verkossa) ja www.tietoturvakoulu.fi

4. Meidän perheen mediasäännöt

Luokaa yhdessä perhekokouksessa kotinne mediankäytön pelisäännöt. Kun kaikki osallistuvat ja saavat vaikuttaa, sääntöjä noudatetaan paremmin.

Kannattaa muistaa median monipuolinen ja kohtuullinen käyttö. Vanhemmillä on suurin vastuu lapsensa mediankäytön valvomisessa. Joskus lasten pelaamista, tv:n katsomista tai netissä surffailua täytyy rajoittaa ajallisesti tai määrällisesti. Uskalla asettaa perusteltuja rajoja. Tehkää yhdessä valintoja eri medioiden ja sisältöjen välillä. Medialaitteet pitäisi sijoittaa kodin yhteisiin tiloihin, niin vanhemmat pystyvät paremmin valvomaan ja oelmaan läsnä, kun lapset käyttävät mediaa.

Muistakaa myös muu oleilu ja harrastukset. Reipas ulkoilu ja perinteiset pihaleikit naapurustossa kuuluvat lapsen arkeen.

5. Koko perheellä median parissa.

Parhaimmillaan mediankäyttö voi olla sosiaalista vuorovaikutusta ja lapselle sosiaalisten taitojen harjoittelua. Lapsi tarvitsee tähän aikuisen tukea, ohjausta, läsnäoloa ja kiinnostusta. Myös lapsi voi toimia aikuisen opettajana.

Median seuraaminen voikin olla yhteinen jaettu kokemus ja laadukasta koko perheen yhdessäoloaika. Aikuinen voi johdatella keskustelua, asettaa kysymyksiä nähdystä ja koetusta. Nauttii mielipiteiden vaihdosta ja myös väittelyistä. Lapsella on oikeus jaettuun mediakokemukseen aikuisen kanssa. Katso Mannerheimin lastensuojeluliiton sivuilta Lapsen oikeudet mediaan: www.mll.fi/mll-info

- Lukekaa ja katselkaa yhdessä kirjoja ja lehtiä. Katselkaa yhdessä TV:stä ohjelmia kommentoiden ja niistä keskustellen. Tehkää perheen yhteinen elokuvareissu. Jakakaa kokemuksianne ja ajatuksianne elokuvasta.
- Pelatkaa yhdessä lasten suosikkipelejä. Surffailkaa netissä ja etsikää tietoja eri asioista ja lapsen kiinnostuksen kohteista.
- Myös kuvia on tärkeä tarkastella yhdessä ja syventyä niihin ja antaa aikaa lapsen kysymyksille. Kuvista voi tehdä omia tulkintoja ja johtopäätöksiä.
- Eri tahot, esim. museot järjestävät mediakasvatukseen liittyviä tapahtumia, tempauksia tai pajoja, joihin voi osallistua koko perheen voimin.

6. Yhdessä mediaa tekemään

Ihanteellista mediakasvatusta on itse toteutettu mediaesitys. Näin pääsee aktiivisen toiminnan kautta kurkistamaan median taakse ja ymmärtämään mitä media on; miten sitä tehdään ja mihin sillä pyritään. Yhdessä tekeminen on myös arvokasta perheen yhdessäoloaika. Yhteisen toiminnan kautta lapsi kokee olevansa rakastettu ja tärkeä perheenjäsen ja tulee samalla oppineeksi median tuottamiseen liittyviä seikkoja. Myös mediaesitysten synnyttämien tunteiden ja ajatusten työstäminen aktiivisen toiminnan kautta on lapsille luontevaa ja mielekästä.

- Piirtäkää tai maalatkaa nähdyn elokuvan pohjalta. Rakennelkaa elokuvan pienoismaailma palikoista tai muusta rekvisiitasta, muovailkaa eri hahmoja muovailuvahasta.
- Leikkikää yhdessä nähdyn ja koetun pohjalta. Jakakaa eri rooleja toisillenne. Miten elokuvan tapahtumat voisivat jatkua mielikuvitusleikeissä.
- Kuvatkaa yhteisiä touhujanne ja toisianne (digi)kameralla, koostakaa otetuista valokuvista seuraavan vuoden kalenteri, joulukortti tai vaikka powerpoint-esitys tuleviin perhejuhliin.
- Kuvatkaa yhteisiä touhujanne ja toisianne (digi)kameralla, koostakaa otetuista valokuvista seuraavan vuoden kalenteri, joulukortti tai vaikka powerpoint esitys tuleviin perhejuhliin.
- Kuvatkaa kotivideokameralla oma elokuva, animaatio tms. Hyvää ja käyttökelpoista materiaalia elokuvan tekemisestä ja animaatioista on esimerkiksi osoitteessa www.mediametka.fi ->freimi

- Piirtäkää tietokoneen piirto-ohjelmalla yhdessä, käsitelkää kuvia kuvankäsittelyohjelmilla, tehkää tietokoneanimaatio (esim. yksinkertainen animaatio-ohjelma löytyy sivulta www.yle.fi/mediakompassi), nettikameralla voi tehdä myös kuvakoosteita tai animaatioita. Netistä on löydettävissä mediaan liittyvää oppiaineistoa. Katsastakaa esim. www.pelastakaalapset.fi/hiiripiiri.

7. Oma mediayhteisösi

Keskustelu aiheesta toisten vanhempien kanssa selkiyttää tai vahvistaa omia ajatuksia ja tuo uusia ideoita, vinkkejä tai vinkkeleitä. Keskustelu kannattaa myös kaikkien niiden tahojen kanssa, jotka ovat lapsen kanssa tekemisissä.

Muistakaa ylläpitää yhteistyötä ja keskustelua mediakasvatuksesta ja yhteisestä mediavastuusta lapsen koulun ja hoitopaikan työntekijöiden kanssa. Herättäkää aiheesta keskusteluja vanhempainilloissa, pyytäkää aiheesta luentoja ja muuta ajatustenvaihtoa. Miten olisi koulun yhteinen teemailta median parissa, jossa perheet voisivat yhdessä tuottaa jonkin mediaesityksen?

Keskustelkaa lastenne kavereiden vanhempien kanssa, tarvitaanko yhteisiä rajoja tai sopimuksia? Tai ehkä toteutattekin yhteisen mediaprojektin, animaation, nettisivun, blogin tai miksei vanhan kunnon sanomalehden.

8. Vaikuttamaan

Myös vanhemmat voivat vaikuttaa medioiden sisältöihin. Ilmaiskaa mielipiteenne medioiden tuottajille, vaatikaa ja ehdottakaa korkeatasoista, lapsille sopivaa sisältöä sekä TV-ohjelmiin, lastenelokuviin, peleihin sekä nettisivustoille.

9. Median ilo

Media on pohjimmiltaan nautinnollista, se tuottaa iloa ja lisää hyvinvointia. Median avulla opimme jotakin itsestämme ja ympäristöstämme, maailmasta, jossa elämme. Mediaa tarjoaa meille paljon samaistumis- ja roolimalleja ja tunteiden temmellyskenttiä. Monipuolinen mediakäyttö antaa monipuolisen ja moniarvoisen kuvan maailmasta.

Sinä, minä – me
yhdessä ihmettelemme:
Hauskoja hurjia
kivoja kurjia
löpönhöpöjä
höpönlöpöjä
lööppiloruja
julkisporuja
uutisjuttuja
ruutututtuja

Sinä, minä – me
yhdessä selvitämme:
Mitä ei, mitä joo
missä S, missä K
kuka taikoi
mitä aikoi
kun kiihdymme
ja viihdymme

Sinä, minä – me
yhdessä päätämme
siis vaivaamme päätämme!

– HANNA NIINISTÖ

Nautinnollisia ja ilosia hetkiä median parissa koko perheelle!

TUOTTAJA:

Mediakasvatuskeskus Metka ry
Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke 2006

KÄSIKIRJOITTAJA:

Leena Pentikäinen, kuvataide- ja lastentarhanopettaja

TYÖRYHMÄ:

Annika Henriksson, luokanopettaja
Hanna Niinistö, kuvataide- ja luokanopettaja
Anu Ruhala, lastentarhanopettaja
Tuija Westerholm, toiminnanjohtaja, Mediakasvatuskeskus Metka ry

ASIAANTUNTIJA:

Anu Mustonen, erityisasiantuntija, MLL
Sara Sintonen, yliopistonlehtori, Helsingin Yliopisto

RUNOT

Hanna Niinistö

LÄHTEITÄ JA SUOSITELTAVAA KIRJALLISUUTTA:

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000. Opetushallitus.

Kauppila, K., Kuosmanen, S. & Pallassalo, M. (toim.) 1991. Rajaton ruutu. Kirjoituksia lapsista ja liikkuvasta kuvasta. Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2004. Opetushallitus.

Liukko, S. & Kangassalo, M. 1998. Mediaa muruille. Kirjayhtymä

Muffe ja kadonnut avain- mediakasvatuksen tehtäviä 3-8-vuotiaille. 2006. Kerhokeskus.

Mustonen, A. 2001. Mediapsykologia. WSOY

Sintonen, S. (toim.) 2002. Median sylissä. Kirjoituksia leasten mediakasvatuksesta. Finn Lectura.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes. Oppaita 56.

www.kerhokeskus.fi Kerhokeskus- koulutyön tuki ry

www.koulukino.fi Koulukino

www.mediametka.fi Mediakasvatuskeskus Metka ry

www.suomenvanhempainliitto.fi Tukea kodin kanssa tehtävään yhteistyöhön